Akad. Emakeele Seltsi Aastaraamat

IV

1923

Tartus 1924

PE A 4
1 446

Akad. Emakeele Seltsi Aastaraamat

IV

1923

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu
PE 12565

Tartus, 1924.

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Sisukord.

Lhk.

I. Ülevaade IV tegevusaastast 1922 5
1. Seltsi koosolekud 6
2. Juhatuse tegevus, toimkonnad 6
3. Murdesugemete kogumine 9
4. Ajakiri 'Eesti keel' 9
II. Koosolekute protokollid 1923 11
1. Protokoll nr. 26, 11. II 11
2. Protokoll nr. 27, 11. III 14
3. Protokoll nr. 28, 18. III 16
4. Protokoll nr. 29, 22. IV 18
5. Protokoll nr. 30, 13. V 20
6. Protokoll nr. 31, 7. X 22
7. Protokoll nr. 32, 21. X 23
8. Protokoll nr. 33, 11. XI 26
9. Protokoll nr. 34, 9. XII 30
III. Kassa aruanne 1923 36
VI. Eelarve 1924 42
V. Liikmete nimestik 1923 43
VI. Toetajaliikmete nimestik 1923 45
VII. Ettekannete loetelu 46

I.

Ülevaade IV tegevusaastast 1923.

Seltsi abisekretär J. Mägiste.

Kõnesoleva aruandeaastaga tähistub Emakeele Seltsi algusaastatele omase tegevusala-otsingute palaviku möödumine, millele vastavalt aasta 1923 on seltsile olnud endistel algatatud süsteemika töö süvendatud jatkamine kõigil omaksvõetud aladel. Edasi töötanud on seltsi võrdlemisi laia tegevuse juures ettetuleva tehnilise töö sooritamisele möödapääsematu büroo palgalise asjaajaja prl. üliõpil. A. Karuga. Majanduslikult on seltsi tegevus võimaldunud tänu tema tähtsaid ülesandeid mõistva riigivalitsuse ja üksikute ohvrimeelsete seltskonnaliigete, E. S-i toetajaliikmete toetusele, milledest viimane siiski aasta teisel poolel valitsenud majandusliku kriisi tõttu kogu maal mõneltki poolt voolas kassasse palju kitsamal määral kui seda seltsi kavatsuste aluseks olevad lahked kingituskohustused lubavad. Viimase asjaolu tõttu on seltsi juhatus oma tegevuskava teostamisel mitugi korda õige pessimistlik olnud ja on seda aasta vahetusel tulevikku vaadates veel enam. Kuid tegevuse seisakut ega raugemist pole see seni õnneks suutnud provotseerida. On laiemal ulatusel, tööjõudude aina lisandudes, tehtud tööd eesti täielist murdesõnastikku ettevalmistaval murdesugemete kogumisel (mag. Saareste juhatusel), on jatkatud keeleteadusliku ajakirja „Eesti Keele“ väljaandmist (prof. J. Margi päätoimetusel), peetud jõudu mööda teadust teenivaid, eesti keele ja ta uurimise vastu huvitõusu taotlevaid ning mõnikord rahvuskultuuri küsimusilegi põikavaid (nimemuutmispropaganda, liivi küsimus) ettekande-koosolekuid. Sellest seltsi tööst üksikasjalisemalt aru anda katsutaksegi alamal.

1. Seltsi koosolekud.

Ettekande-koosolekuid on peetud seltsis 1923 a. jooksul 9: kevadsemestril 5, sügissemestril 4 (1922—10, 1921—8). Neil esitatud ettekandeid on olnud 22: kevadsem. 12, sügissem. 10 (1922—27, 1921—20), kokku 13-lt isikult: 3-lt ülik. õppejõult, 2-lt magistrilt, 8-lt üliõpilaselt.

Võrreldes neid arve eelmiste aastate omadega peab konstateerima sama, mida varemaiski aastaülevaateis: rõõmustavat järjekindlat üliõpilaste osavõtu tõusu seltsi tegevusest koosolekuil esinejainagi. Ettekandeist suur osa on olnud tajus-teaduslikud: etümologiseerimised, murdeuurimisaruanded, kohanimeuurimise alalt jm., ainult paar üksikut kuuluvad süvenenuma teaduse valda. Selle kõrval on tihti käsitatud tegelikugi keele küsimusi — ja neid just loomulikult koosolijate suurima osavõtuga.

Nii on kõne all olnud kohanimede õigekeelsus, erisnime ja pärisnime vahetegemise küsimus suure ja väikese algtähe tarvitamise abil, käsitama ~ käsitlema verbi tähendusfunktsioonid ja alles viimasel koosolekul Posti Päävalitsuse palvel kitsamas toimkonnas läbivaadatud keeruline perekonnanimede deklineerimise ja arvsõnade kokkukirjutamise küsimus. Seltsi liikmete elava osavõtu osaline ja koosolekuil tihti kõneaineks on olnud eriti väike liivi sugurahvas. Läbirääkimistel ikka ja uuesti sõnavõtmiseks põhjust andnud on mitmed rahvuskultuuri päevaküsimused, eriti eesti keele õiguste kaitse ja nimede-eestistamine. Loomulikult pole puudunud kodusemadki päevakorrapunktid: juhatuse ettapanekute ja otsuste sanktsioneerimised üldkoosolekul, juhatuse ja üksikute juhatusalade teadaanded seltsile. Viimaste hulgas ms. näiteks kassahoidjalt nurinad liikmemaksu visa sissevoolu kohta, palved seltsiliikmeile, seltsi ajakirja ja kirjastustoodete levitamises abiks olla jm. — mis on niisuguse iseloomuga, et tulevailgi aastail on kahjuks vaevalt loota nende ärajäämist.

2. Seltsi juhatuse tegevus, toimkonnad.

Selleks on peetud juhatuse koosolekuid 12: kevadsemestril 6, sügissemestril sama võrra; neil on läbi arutatud kokku 48 asjaajamispunkti.

Tähtsamaiks ja juhatuselt kõige enam tööd nõudnud küljeks on olnud seltsi kirjastustegevus. Kõigepealt muidugi on ilmunud teist aastakäiku ajakiri „Eesti keel“ endises suuruses. Ainult uue toimetuse kodukorra põhjal on selle liikmete arv vähenenud kolmeni (päätoim. prof. J. Mark, sekretär mag. A. Saareste, prof. L. Kettunen) endise kuue asemel. Aruandeaasta jooksul on ilmunud edasi veel seltsi toimetustena Aastaraamat III sekr. Looritsa toimetusel, Setu Lugemik I sellekohase toimkonna töö viljana üliõpil. P. Voolaine tegelikul korraldusel, Soome kirjastiku nr. nr. 3 ja 4 hra M. Nurmiku toimetusel ja A. Skadini kokkusäetud III Liivi Lugemik, viimane (karskussisuline) Eesti Karskusliidu kulul. Trükivalmis on Setu lugemik II, endiste töötajate hoolel, ja setukeelne Uus Testament stud. theol. Puusepa tõlkes. Ligemal ajal tahetakse asuda Liivi Lugemik IV väljaandmisele, ja J. Mägiste täiendatud J. Aaviku soome-eesti sõnastikugi trükkimise võimaldamiseks peetakse aru trükikodadega ning astutakse samme algava aasta eelarve kokkusäädmisel. Sel aastal on pääle selle veel loota liivikeelsele kirjandusele lisa hra köster K. Stalte'lt (muinasjutte ja ehk luuletki).

Seltsile endiselt ligidal läinud aastal on olnud ka liivi küsimus. Pääle liivikeelse kirjastiku on jatkatud korjandust liivi haridusseltsi hääks. Liivi Haridusseltsi lipupäevast m. a. 18. nov. võtsid osa mitmed Emakeele Seltsi liikmed, ms. prl. A. Tamm ametliku edustajana, ja said õnne osalisiks päältnägijad olla, kui suur on pisike eesti rahvas ja väike seltskonna lahkele toetusele tänu võlgnev Emakeele Selts liivlaste silmis ning millise suurtöö liivi rahvuslikul äratamisel on teinud E. S-i juhatuse lilkmed prof. Kettunen ja mag. O. Loorits. Kuid ühtlasi oli neil võimalus veenduda, kui suurel määral see haige veli ikka edasi veel aastate jooksul vajab sugurahvaste, eriti just kõige ligemate, eestlaste, haritud seltskonna kaastunnet ja toetust, veenduda ka, et elu äratada ja tuld läita ning seda siis kustuda lasta oleks suurem kuritegu kui seda äratamata-läitmata olla. Liivi asjas mainitagu ka osa, mis Emakeele S-il ja ta tegelasil oli Akad. Hõimuklubi korraldatud liivi laste jõulukinkide valmistamisel, eriti meie praegu Riias viibival sekr. Looritsal vaimustava kinkide edasi-

toimetajana ja jõulumehena. Sellega on hakatud pääle õigest otsast, noorsoost, kelle hulgas katsutakse kasvatada lugupidamist oma emakeele vastu. Muu seas on seltsi käesoleva aasta eelarves sellel otstarbel väike summa ergutusauhinnaks liivikeelse sõnalise vanavara päästjaile, eestkätt noortele.

Muude sugurahvastegi kultuurpüüdeid on katsutud võimalust mööda edendada, kus see on kokkukõlas olnud seltsi teadusliku tegevusalaga. Emakeele Seltsi eestkostmisel sai Piirimaade Kultuurkapitalist aruandeaasta I semestril stipendiumi ingeri üliõpilane Valer. Muurmetsä, kelle vastukohuseks oli oma kodumurde sõnavara seltsile registreerida selle sõnastiku kokkusäädmiseks. Kahjuks pole, asjaomase huvide kõrvalekaldumise pärast seltsi tegevusalast, tööst keele alal, saadud jatkata selle andmist. Selle-eest töötab praegu seltsi hoolitsusel saadud stipendiumiga endine rahvakõoliõpetaja, praeg. üliõpilane, vadjalane Dim. Zvetkov oma emakeele sõnastiku juures hää eduga.

Seltsi vaikne töötegevus on õige soodus olnud ta teaduslikkude kogude kasvamisele. Selleks on kõigepäält muidugi kaasa aidanud murdestipendiaatide töö. Neid on olnud 1923 a. suvel — kaks isegi läinud jõuluvaheajal — üldse 23 isikut (22 üliõp., üks magister), kellede tööaeg vältas ½— 2 kuuni. Töövili pole veel kõik salves (lõpuliku aruandega esineb järgmisel seltsi koosolekul loodetavasti murdetoimk. juhataja mag. Saareste), sest mõned töötajad on vabandatavail või vabandamatuil põhjusil selle äraandmisega viivitanud. Kuid seniste andmete järele on töö tulemused üldiselt täisi rahuldavad: töödest on häid ligikaudu 25%, keskmisi 50%, nõrgapoolseid 25%. Märgitagu eriti, et kogemus töös ilmsesti palju tema viljakust ja ka väärtust tõstab, nagu näitavad nende saavutused, kes olid murdeid korjamas teist suve. Murdekorjandusega on kasvanud märgatavalt seltsi sõnalehekeste ja murdetekstidega fonograafirullide hulk. Isegi väljastpoolt otsekohest eestikeele ala on viimasele lisa tulnud, nimelt Eesti Ingerist üliõp. A. Angerja kaudu 20 rullitäit deshifreeritud murdeteksti.

Seltsi tegevuse all tuleb viimaks kõne alla ka Seltsis algatatud nimede-muutmisküsimus, mida korraldab eriline Emakeele S-ile ja EKS-ile ühine toimkond. See on olnud iseäranis elavalt

tegev aasta esimesel semestril, kus loodi akadeemiline harutoimkond. 1. maiks korraldatigi esimene suurem tähtajaline nimemuutmine, kus mõnikümmend isikut, enamasti üliõpilased aga osalt ka tuntud vanemaid avalikke tegelasi ja teadlasi, deklareeris enda võõraskeelsest nimest vabanemist. Suvel soikus asi väliselt, ka sügissemestril selle jatkuks. Asi on üldiselt visa tuult tiibade alla saama. Meil on rahvuskultuurilistes küsimustes juhtiv intelligents seni toitnud laiemaid hulki oma sütitava teoeesmärgiga. Kõnesoleval puhul kahjuks seda tendentsi seni märgata ei ole — millest see soola tuimumine, sellel pikemaks peatumisaks pole siin koht —, ja nii ei pääsegi ta veel kõigest oma ilmsest elulikkusest hoolimata laiemaid hulki kaasa tõmbama. Võib loota loo paranemist, kui teostub Riigikogus kavatsetav nimemuutmisprotseduuri lihtsustamine, milleks nimemuutmise toimk. edustajale on Siseministeeriumi ringkonnist antud häid lootusi. Selleks mõjub kaasa kahtlemata üliõpilas- ja koolinoorsoo praegu märgatav huvitõus nimemuutmise asjas, ja nende ringide laiem kasutamine selles rahvuslikku vaimustust nõudvas töös ongi toimkonna kõige lähemas töökavas.

3. Murdesugemete kogumisest.

Aruannet vt. selle töö juhataja mag. Saareste kirjut. 'Eesti Keel' Nr. 2 1924.

4. Ajakiri 'Eesti Keel' *).

Pilku 'Eesti Keele' 1923 aastakäigule tagasi heites ei saa vist ajakirja lugijagi tunnistamata jätta, et EK selle aasta jooksul on teinud tuntavaid edusamme nende tähiste sihis, mis toimetus ja ajakirjale lähised ringkonnad endale varemalt olid ette säädnud. Kaastööliste arv on suurenenud (23, varemalt 15), nende koosseis muutunud mitmekesisemaks (5 Ülikooli õppejõudu, 4 ülik. lõpetanut, 10 üliõpilast, 2 väljaspoolt ülikooli, 2 asutust — Emak. Seltsi juhatus ja Õigekirj. Sõnaraamatu redaktsioon), töö ei ole seega enam lasunud niivõrd üksikute õlul kui ennemalt. Artiklite arv oli 47 (1 üleskutse), eelmisel aastal 49. On käsiteldud nii puhtteaduslikke kui ka tegelikke keeleküsimusi. Arvus-

*) Aruanne toimetuse sekr. mag. A. Saareste'lt.

tusele võetud on 9 teost. Õige tuntaval määral on esitatud just ülevaateid ja aruandeid murdekogumise ja uurimise tööst.

Kavatsuse kohaselt ilmus ajakirja 6 numbrit, kokku 192+VI lhk., lisaks 1 pilt. Trükiti 1.500 eks. (võrdluseks: eelmisel aastal 1100). Aasta lõpul (1. jaanuariks 1924) oli ajakirjal tellijaid 210. Priieksemplaridena saadeti 95 eks., vahetuseks 17 eks. Järgijäänud 1160 aastakäiku broshüüriti ja on müügil saadaval à 250 mk. aastakäik.

1923 a. esimese numbri väljaandmisel tundus veel endiselt kaastöö puudust, mis aga peagi kõrvaldus, nii et viimasel ajal oli ajakirjal käsikirju isegi paari numbri jaoks varuks. Seega võimaldus ka kaastöö valik ja selle otstarbekohasem paigutus. Kui ajakirja senises sisus erilisemalt tähelpandavaid ega tähtsamaid kirjutusi vaevalt võib leida, seletub see meie teadusliku uurimuse praegu veel vast algava tasapinnaga, mis ka ustavalt peegeldub ses väljaandes. — Läinud aastal on EK võinud ilmuda ka kaunimal ja otstarbekohasemal kujul: paber valiti parem, transkiptsioonimärkide päralejõud võimaldas (mõnest puudusest hoolimata) keelenäidete täpsemat märkimist. Teisalt on aga veelgi kestma pidanud numbrite viibimine ilmumisel — päämiselt küll meie trükiolude kitsikuse tõttu. Ka on tuntavalt tõusnud ajakirja kulude arve.

Järgneval aastal ilmub EK samas suuruses ning samahinnaliselt. Kui aineline seisukord vähegi võimaldab, kavatseb toimetus hakata m. s. ka kaastööd tasuliseks arvama, mis senise uususe järele on sündinud harukorril.

II.

Protokollid

Protokoll 26.

Em. s. III aastakoosolekust
11. II. 1923 k. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab abiesimees mag. Saareste, protokollieerib sekretär Loorits.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

1) Avasõnad — mag. Saareste.
2) Piduettekanne „Sugukeeltest ja nende uurimisest“ — prof. Kettunen.
3) Aruanded:
   a) Ülevaade Em. S. 1922 a. tegevusest — sekretär O. Loorits.
   b) Ajakirja „Eesti keel“ toimetuse aruanne — toimetus-sekretär mag. Saareste.
   c) Kassaaruanne — laekahoidja n. Tamm.
4) Ajakirja „Eesti keel“ toimetuse kodukord.
5) Juhatuse ettepanekud.
6) 1923. a. eelarve.
7) Valimised.

2. Juhataja ettepanekul mälestatakse püstitõusmisega surma läbi lahkunud Em. S. toetajaid liikmeid Pihlakat ja Hakkajat, samuti silmapaistvat tegelast soomeugri keeleteadusalal — Turu ülikooli professorit Heikki Ojansuu'd.

3. Mag. Saareste näeb Em. S. tegevuses kaks pääala: teaduslik ja rahvuskultuurlik. Teaduslikus töös tuleb tõsta esiplaanile murdesugemete kogumist ja ajakirja väljaandmist. Selle kõrval ei tohi aga unustada ka emakeele — kui rahvakultuuri pääteguri — õiguste kaitset ja rahvusliku iseteadvuse kasvatamist üleüldse. — Em. S. peakski saama rahvusliku propoganda keskkohaks ja paraliseerima internatsionaalsuse ja kosmopolitismi mõju, mis on olnud väikerahvaste juures ikka kõdunemise tähiseks.

4. Piduettekandja prof. Kettunen kõneleb sugukeeltest ja nende uurimisest, iseloomustab lühidalt iga läänemere-soome keelt ja selle arenemist, määrab üksikute keelte omavahelise asendi ja nende kokkupuutumissuhted naaberkeeltega. Näeb tänuväärse tööpõllu siin noortele teadlastele ja annab ülevaate senisest tööst ja tulemustest, ühtlasi arvustades senise uurimistöö ebakohti, eriti kalduvust üleliigsesse teoretiseerimisse ja dogmatismi, mis on olnud ilmekas üleüldse möödunud n. n. noorgrammatikute suurte nägemuste ajale. Kahjatseb kaugemate sugukeelte vähest tundmist, mis võimaldanud uurijail vaba mõttelennu luua igasugu vähepõhjendatud astme- ja muid häälikvahelduste teooriaid ja terveid fantastilisi algkeele süsteeme, mis kõik nõuavad veel tõsist kriitilist revideerimist. Teoretiseerimiste asemel peab paremaks uurida enam elavaid keeli, uurida neid põhjalikumalt ja laiaulatuslikumalt, kui siiamaani, et sellele ustavale baasile ehitada siis meie keeleteaduse püsivat suurhoonet.

5. Sekretär Loorits annab ülevaate Emakeele Seltsi 1922. a. tegevusest (vt. Aastaraamat III).

6. Mag. Saareste esitab ajakirja „Eesti keel“ toimetuse aruande aastast 1922 (vt. Aastaraamat III).

7. Laekahoidja n. Tamm kannab ette Em. S. 1922. a. kassa-aruande, mis revidentide poolt hääks kiidetud (vt. Aastaraamat III).

8. Kinnitatakse ajakirja „Eesti keel“ kodukord, mis vastu võetud eelmisel koosolekul 10. XII. 22 (protokoll nr. 25).

9. Juhataja esitab juhatuse nimel ettepaneku: määrata Seltsi 1922 a. kassaülejääk püsivateks kapitalideks ja nimelt —

täiendada Eesti-Soome iseseisvuse aastapäeva kapital 100.000 margani ja asutada uus Eesti-Ungari kapital 100.000 m. suuruses, mille protsendid määrataks Ungarisse reisi stipendiumiteks.

Prof. Kettunen rõhutab sugukeelte tegeliku õppimise tarvet ja selle raskusi ainelise abi puudusel. Paneb ette tõsta E.-S. iseseisv. kapitali 200.000 mk-ni.

N. Tamm tähendab, et kassa seisukord ei võimaldaks tegelikult nii suure kapitali asutamist.

Hra Schönberg soovitab ettevaatust kapitalide asutamisel: see näitaks väliselt oma varanduse demonstreerimist, mis võiks raskendada riigi ja muu välise toetuse saamist.

Hra Ainelo teeb ettepaneku kuulutada autasu 100.000 mk. parima eesti k. grammatika kirjutajale.

Mag. Saareste, n. Tamm ja õp. Schönberg vaidlevad sellele vastu: grammatika kirjutamine tasuks end isegi, auhind oleks ainult asjatuks avatlejaks.

Looritsa ettepanekul lükatakse kapitalide asutamine edaspidiseks, kuni juhatus esineb kindlakujulisemate projektidega.

10. Päevakorda tõstetakse liikmemaksu küsimus, mis põhikirjas kindlaks määratud 10 mk. aastas. Otsustatakse 1923 a. liikmemaksuks määrata 50 mk.

11. Laekahoidja esitab juhatuse 1923 a. eelarve projekti.

Hrad Laan ja Schönberg soovitavad soojalt jatkata liivlaste kultuurpüüete toetamist aineliselt, hoolimata sellest, et see siiamaani on osalt äpardanud.

Hra Schönbergi ettepanekul otsustatakse maksa Seltsi 1922 a. asjaajajale töökuude eest lisatasu 500 mk. kuus.

Lõpulikul kujul kinnitatakse Em. S. 1923 a. eelarve, mis tasakaalu viidud 993.000 mk. pääle:

Sissetulekud:

1.	Liikmemaksu arvel	15.000
2.	Kirjastuse arvel	220.000
3.	Riigi toetus	200.000
4.	Tartu l. toetus	25.000
5.	Annetuskirjade järele puudujääk .	533.000

Väljaminekuid:

1.	Murdeuurimise arvel	315.000
2.	Kirjastuse arvel	551.000
3.	Toetus Liivi Haridusseltsile . . .	10.000
4.	Kulude arvel	82.000
5.	Inventari arvel	10.000
6.	Raamatukogu arvel	10.000
7.	Ettenägemata kulud	15.000

12. Juhataja teatab, et Seltsi 1922 a. juhatus on ametist tagasi astunud.

Hra Schönbergi ettepanekul valitakse ühelhäälel Em. S. 1922 a. juhatus täies koosseisus edasi 1923 a-ks ja nimelt: esimeheks — prof. Kettunen, abiesimeheks — mag. Saareste, sekretäriks — mag. Loorits, abisekretäriks — mag. Mägiste, laekahoidjaks — n. Tamm, ja raamatukoguhoidjaks — prof. Mark.

Em. S. ajakirja „Eesti keel" toimetusse valitakse 1923 a-ks ühelhäälel päätoimetajaks prof. Mark, toimetussekretäriks mag. Saareste ja kolmandaks liikmeks prof. Kettunen.

Em. S. 1923 a. revidentideks valitakse ühelhäälel endised, hrad Rütli, Schönberg ja Ainelo.

Koosoleku juhataja: A. Saareste.
Protokolleerija: O. Loorits.

Protokoll 27.

Koosolekust 11. III. 23
kell 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib sekretär Loorits.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

1) Tartu-Võru maakonna risti- ja sugunimed Poola ajal 1582 — prof. Eisen.

2) Astijärvi, vill etümoloogiad — prof. Kettunen.
3) Ülevaade murdeuurimisteekonnast Põltsamaa kihelkonda — üliõp. Adele Jürgens.
4) Jooksvad asjad.

2. Prof. Eisen tutvustab koosolejaid Poola ametnikkude poolt 1582 a. kokkusäetud n.-n. „Inventariraamatuga“, kus esitatakse kihelkondade kaupa Tartu-Võru maakonna maksumaksjate nimestik, mille on leidnud prof. Hausmann Varshavis. Ettekandja loeb sagedamini ettetulevad mitmes transkriptsioonis kirjutatud ristinimed, mis esinevad kõige harilikumalt üksi, tihti aga ka ühenduses isa- või kohanimega, ka sõimunimesid esineb mõnikord. Selle kõrval kohtame veel isegi umbes paarsada eesti algupära sugunime.

Õp. Ainelo, n. Tamm ja mag. Mägiste märgivad ära mõned loetuist praegugi veel esinevad sugu- ja kohanimed Räpinas, Karulas ja Maarja-Magdaleenas.

Prof. Kettunen tähendab võimalusele, et katoliku-usu ristinimedesse on sulanud või nende varju peitunud tihti ka meie vanu algupäraseid paganusaja ristinimesid.

3. Prof. Kettunen ühendab Läti territooriumil muistsel liivlaste alal esineva Astijärve kohanimetuse eesti sõnaga astjas, s. astia, vps. as't'i, algupär. tähend. 'ühest õõnsakstehtud puust nõu' > edasi 'laev', milline tähendus on säilunud tänini vepsa keeles, kuna s. ja eestis on arenenud edasi 'nõu, riista' tähenduseni. Esitab vastava tähendusliku arenemise sõnul: küna, ruhi, sõim j.t. Järve lätikeelse nimetuse Burtniek peab vahest võimalikuks ühendada pursi sõnaga, samas 'laeva' tähenduses.

Teiseks tuletab ettekandja eesti vill, liivi viela alasaksas esinevaist vormidest schwill ~ schwell.

Õp. Ainelo teab Vastseliinas Asti kohanime, mille prof. Kettunen ühendab ometi läti asti, vene хвост sõnadeliigiga.

Mag. Mägiste tuletab meelde Kuhlbarsi Astijärve algupära seletuskatset juba Tacitusel esineva aesti 'eesti' sõnadeliigist.

4. N. Jürgens annab ülevaate Põltsamaa kihelkonna geograafilisest asendist, elanikkude majanduslikust ja haridus-likust tasapinnast, kirjeldab oma murdeuurimisteekonda, kiidab üldist usaldust oma tööle ja hääd vastuvõttu, esitab oma kaud-selt-töötamise metoodi, kaasa teha objekti tegelik töö ja talitus, lõpuks märgib mõne sõnaga tähtsamad murdeerinevused.

5, Laekahoidja tuletab liikmetele meelde, et nad tasuksid oma liikmemaksuvõlad.

Mag. Saareste kutsub end üles andma suvisest murde-tööst osavõtjaid.

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokollerija: O. Loorits.

Protokoll 28.

Koosolekust 18. III. 23,
aud. nr. 3, k. 4 p. l.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib sekretär Loorits.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

1) Mõned etümoloogiad (laimama, ohelik, Surju) — mag. Saareste.
2) Murdeuurimisreisist Vastseliina kihelkonda — üliõp. O. Parmas.
3) Jooksvad asjad.

2. Mag. Saareste tuletab eP laimama sõna läti glaim- — 'Scherz, Schmeichelei' — glaimot 'Scherzen, liebkosen' sõnadeliigist ja esitab vastavad näited kui ka tähendusliku arenemise muis indo-eur. keelis, mis osutavad paralleele m. s. ka meie tigu : teotama tuletisele. Laimama oleks lainatud läti keelest vanemal ajal algupärasemas tähenduses 'määrida, mustata', millest lätis on arenenud edasi piltlik täh. 'kallistada, meelitada'.

Teiseks näeb ettekandja sõnas ohelik liitsõna ohi + lõõg — vrdl. eL Läti saartel j. m. ohilõig ~ -u-, kuna lõõg sõna obliikva-kaasustest oleks tekkinud murdeline ohelas.

Kolmandaks seletab kohanime Surju lühenenuks Suurjõest ja toob vastavaid lühenemisnäiteid: Jõeäärse — Jäärtse, Turvalepa — Turapa, Haapsalu — Uaplu, Käeselja — Keesla (vrdl. ka tromikust, trõhtust).

N. Tamm teab Karulas hariliku ohilõig.

Mag. Mägiste näeb sõnas ohelik genetiivliitumise, mis häälikuliselt vastaks tühja: tühendama arenemisele.

Mag. Saareste arvab, et i (ohilik) osutab siiski enam nominatiivliitumist.

Mag. Loorits teab Paistus sugunime Suri: Surju ja kahtleb, kas seda on võimalik ühendada Suurjõega.

Prof. Kettunen hoiatab kohanimedes kiirtempo mõju liialdast rõhutamist: liitsõnus ei mõju ainult kiirtempo, vaid liidetav sõna ise jääb juba rõhutusse asendisse. Toob näiteid, kuidas rahval etümoloogiline teadvus vähehaaval kaob liitsõna foneetilisel arenemisel: Saadjärve > Saadre (mõis), kus järve mõiste juba ununemas.

Mag. Mägiste arvab, et -lik sõnas ohelik, kuhelik võiks olla vast ehk ka lihtsalt deminutiivsuffiks.

Prof. Kettunen peab võimalikuks seletada laimama sõna lihtsalt kontaminatsiooniks laitma + sõimama sõnast, mis on kujunenud eP:s võib olla hilisemal ajal (veel Gösekenil puudub see sõna) ja vast ehk isegi ka saksa verleumden kaudsel mõjul eesti k. tarvitavate sakslaste juures. Oleks laimama põline vana lain, siis ootaks ta esinemist ka mõnes muus, vähemalt liivigi sugukeeles.

3. Üliõp. Parmas märgib Vastseliina murde jagunemise lõuna- ja põhja-alaossa, esitab oma uurimistöö resultaadid, iseloomustab murde tähtsamad lahkuminekud kirjakeelest ja loeb näiteks murdeteksti.

4. Volitatakse ühelhäälel juhatust panema oma äranägemise järele kindlale arvele püsivaiks kapitalideks: 1) täiendama

Em. S. Eesti-Soome iseseisvuse mälestamispäeva ka pital kuni 100.000 margani ja 2) asutama Ungari kapital 100.000 mk. suuruses, mille %% määratakse stipendiumiteks keeleõppimise otstarbel Ungari sõitjaile.

Sekretär nimetab uued liikmad. — Teatab, et Em. S. on saanud Piirimaade kultuur-kapitalist 60.000 mk. sündinud vadjalase õp. Tsvetkovi ettevalmistamisees vadja keele teadusliku sõnaraamatu kokkusäädmiseks. — Teatab edasi, et on kinnitatud ja avab oma tegevuse Liivi Haridusselts, milline teade võetakse vastu suure rõõmuavaldusega.

Laekahoidja palub liikmeid levitada Seltsi väljaandeid, eriti vastu võtta ajakirja tellimisi.

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: O. Loorits.

Protokoll 29.

Koosolekust 22. IV. 23
kell 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib sekretär Loorits.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse mag. Saareste ja n. Tamme õiendustega.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

1) Murdeuurimisest Põlva kihelkonnas — üliõp. H. Kasvandik.
2) Liivi k., põhja-eesti ja lõuna-eesti murde ühiseid jooni — üliõp. Voolaine.
3) Väikese algtähe tarvitamisest adjektiivseis erisninimedes — prof. Kettunen.
4) Juhatuse teadaanded.

2. Koosoleku avamisel mälestab juhataja surma läbi lahkunuid: tegevliiget Goldberg'i ja toetajaliiget Andewei'd, keda austatakse püstitõusmisega.

3. Neiu Kasvandik iseloomustab Põlva kihelkonna geograafilise asu, loodusliku ilu, majandusliku jõukuse kuni elektri-

valgustuseni kohati ja haridustasapinna kõrguse. Kirjeldab üldiselt eeskujulikku vastuvõttu ja mitmesugust arusaamist töö väärtusest. Esitab andmed objektidest ja tehtud tööst ja annab lõpuks lühikese ülevaate tähtsamaist kirjakeelest erinevaist murdejoontest.

4. Hra Voolaine esitab üksikasjaliselt statistilised andmed liivi k. ja põhjaeesti murde ühistest joontest, samuti liivi ja lõunaeesti omadest, kusjuures lõppkokkuvõttes selgub, et põhjaeestiga on liivi keelel 8 tähtsamat ühisjoont, vähemtähtsaid ühisjooni 20, kuna lõuna-eestiga vastavalt 8 ja 60, seega peab liivi keelt häälikute arenemise seisukohalt lõunaeestile ligemaks, samuti ka leksikaalselt, kuna lõunaeesti ja liivi ühiseid sõnu, mis puuduvad põhjaeestis, on 62, liivi ja põhjaeesti vastavaid ühissõnu aga ainult 31.

Prof. Kettunen peab paljuid hr. Voolaine esitatud lõunaeesti ja liivi ühisjooni hilisema paralleelarenemise tulemuseks ja ligindab liivi keele häälikuliselt enam põhjaeestile, mis ongi arusaadav Saaremaa lüli kaudu; ometi näib olnud ka lõunaeestiga õige intensiivseid kokkupuuteid, olgugi enam lainamisi.

Mag. Saareste teab mitmete Voolaine poolt ainult lõunaeestilistena esitatud häälikarenemiste esinemist ka põhjaeesti alal.

5. Prof. Kettunen arvustab segadust, mida sünnitab pärisnimedest tuletatud adjektiivide kirjutamine suure algustähega, näit. keelte, rahvaste jm. märkimisel, ja soovitab tarvitada siin väikest algustähte, hoidudes liialdustest, või jällegi otse teatava adjektiivse suffiksi tarvituselevõttu, nagu see esineb üldiselt sugukeeltes; suffikseist esitab -line ja -ne.

Loorits eelistab suffikseist enam -ne'd kui kindlafunktsioonilise -line tarvitamist, arvab aga, et jatkuks juba ka teadlikust vahetegemisest suure ja väikese tähe tarvitamisel: väike täht mitte ainult adjektiivi, vaid ka apellatiivse substantiivi märkimiseks, suur täht ainult propriaalse e. pärisnime märkimiseks, kuna viimaseid substantiive tuleb üldse alati märkida suure tähega, näit. ka seltside, asutuste, ettevõtete nimetusi.

Mag. Saareste pooldab suffikseist ka -ne'd, kardab ainult, kas see saab enam üldiseks ja koduseks. Teeb ettepaneku küsimus juhatusele läbiarutamiseks anda. Koosolek kohustabki juhatust esinema järgmine kord reaalse ettepanekuga.

6. Sekretär teatab ajakirja „Suomen Heimo“ ilmumisest ja kutsub liikmeid toetama seda Seltsile nii ligidat algatust. Teatab edasi III liivi lugemiku ja III Aastaraamatu ilmumisest.

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: O. Loorits.

Protokoll 30.

Koosolekust 13. V. 23,
kell 4 p. l., aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib abisekr. Mägiste.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse.

Koosoleku päevakorda säetakse:

1) Pedja kohanimest — prof. M. J. Eisen.
2) Murdeuurimisest Viru-Jaagupis — mag. A. Oras.
3) „käsitama“ ja „käsitlema“ verbi tarvitamisest eesti kirjakeeles — mag. Saareste.

2. Prof. Eisen esitab laia ülevaate Pedja nime esinemisest ajalookirjanduses ja vanus dokumentides. Neid andmeid, nime esinemispaika, mõningaid häälikulisi kriteeriume j. m. arvesse võttes peab loomulikuks ühendada seda sõnaga pedajas ~ pedakas. Ettekanne ilmunud EK nr. 3, 1923.

Mag. Saareste on veendunud esitatud nimeseletuskatse tõenäolikkuses. Teab lisaks sama tüve esinevat ka Kuusalu kohanimes Pedaspea. Pedja jaama nime arvab võetud olevat kirjandusest, kuna ligidalolev küla ümbruses on tuntud Päde nime all ja Pedja jõegi nimi vaheldub kohtade järele, milledest läbi jookseb.

Mag. Mägiste lisab pedaja-tüvelistele nimedele Kodavere-Jõe kohanime Pedassaar.

Hra Voolaine tunneb Peede nime Räpinas, mille kohta arvab prof. Kettunen, et see saab vaevalt kuuluda kõnesolevasse rühma ju häälikuliselt.

Hra Soll tunneb kirjanduses Pedjana tuntud jõel rahvasuus nimed Pede ja Roka eri voolukohtadel.

Prof. Kettunen peab võimalikuks lühinenud oja sõna peitumist selle nime lõpposas; mäletab ettekandja esitanud nime saksakeelsete vastete hulgas m. s. ühe lõpuga „-beck“, mis just tõendaks seda väidet.

3. Mag. Ants Oras annab ülevaate läinud suve murdeuurimiseteekonnast Viru-Jaagupi kihelkonda. Tutvustab kuulajaid uurimisobjektiks olnud murde maa-alaga, oma tööviisiga ja iseloomustab lühidalt murret, esitades sellest tähtsamad jooned. Murre on tüübiline põhjaeestiline, osas nõjudes Lõuna-Harjumaa, osas Põhja-Harjumaa murdeile. Esimese murdeosa moodustavad Roela-Vinni vallad (*aa* < *oa*, *ää* < *ea*, *au* < *aa* j. m. nagu Kesk- ja Lõuna-Eestis), muis kihelkonna valdades on *aa*, *ää* püsinud, *öö* < *üö*, *oo* < *uo* ~ *ua* (või midagi nende kahe vahelist referendi ütluse järele). Diftongeerunud on mõnikord lühike vokaalgi niisug. puhul: tüäkat ‘tökat‘. Tähelepandav m. s. diftongide esinemine kaasrõhulises silbis: loperguine, kadakaine j. t. — eriti vastavate juhuste partitiivis, ja üksikud silmatorkavad sisekadutused: vanaaegane. Vormiõpiliselt on huvitav alutagusliku leidand partitsiibitüübi esinemine ja *e* leidumine vormitüübes ähvardeti, põletetud ning translatiivi -st lõpp; elatiivikujuline on ka algupär. stin-adverb: valjust. Ettekandja esitab ka mõned süntaktilised erijooned, konstateerides m. s. partsiaalse predikaaditäite elujõulisuse juhuseil nagu „see on meie küla poissa,“ ning üksikud sõnastikulised erivused näiteks.

Prof. Kettunen küsib, kas on uuritud murdeala läheduses venelaste elukohti, mis aitaksid oma mõjuga seletada lühikeste vokaalide diftongeerumise.

Mag. Oras eitab seda ja üldse murde vene-mõjualusust.

N. Tamm seletab niisuguse diftongeerumise eelmise konsonandi palatalisatsioonina; niisuguse nähtusega on ka kõneleja (n. Tamm) kokku puutunud Võru-Karulas.

Magg. Saareste ja Mägiste võtavad sõna kõnesoleva diftongi kohta üldiselt ühinedes eelkõnelejaga.

4. Mag. Saareste esitab käsitama, käsitlema verbide praegused funktsioonid Wiedemanni sõnastikus ja kirjanduses, arutab, mis siin vana ja mis hiljem keelde tulnud soome k. mõjul, konstateerib üldiselt nende verbide tarvitusviisis arusaamist kahjustava segunemise tendentsi ning lõpuks peab soovitavaks: käsitama = 1) 'kätte võtma', 2) 'mõistma, arusaama (comprendre auffassen, begreifen)'; 3) 'sisaldama (embrasser, umfassen, обнимать), harv.; käsitlema: 1) 'arutama (auseinandersetzen); 2) midagi tarvitama, kedagi kohtlema (umgehen, handhaben); 3) (ausüben, exercer, practiser)'.

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: J. Mägiste.

Protokoll 31.

Koosolekust 7. X. 1923
kell 4 p. l., aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib sekretär Loorits.

Seltsi esimees tervitab paari sõnaga noori liikmeid semestri alul, samuti külalisena koosolekul viibivat Leipzigi ülikooli doktorit Erkes'i, kes vastab enese ja prof. Vasmer'i nimel.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

1) Eesti keelest 400 a. eest — mag. Saareste.
2) Reisist liivlaste juurde — prof. Kettunen.

2. Mag. Saareste kirjeldab tänavu suvel Tallinna linnaarkiivist Paul Johannseni leitud Kullamaa kihelkonna vakuraamatut umbes aastaist 1520—30, mis sisaldab üksikuid eestikeelseid sõnu, erisnimesid ja kolm lühemat teksti (Meieisa palve, Ave Maria ja Credo); illustreerib mõne näitega käsikirja transskriptsiooni, märgib huvitavamad häälikajaloolised ja leksikaalsed nähtused: *-n* püsinud tihti, samuti *h-*, vokaalharmoonia, terve

'tere', vesikivi 'veski', ning pro ja, sundija 'kohtunik' jne.); pikemalt peatub erisnimedel, loetleb 46 isiku-, 86 perekonna- ja 90 kohanime, milledele teab vasteid osalt praeguseski keeles.

Hra Tiitsmaa lisab omalt poolt paar praegust kohanime vastet.

Vastuseks prof. Kettusele ettekandja konstateerib lõppkadu üldise esinemise käsikirjas.

Prof. Kettunen leiab vasteid üksikuile nimedele soomest ja ladinast.

3. Prof. Kettunen tuletab meelde liivi rahva kannatusi ilmasõja päevil ja rahvusliku hukkumise hädaohtu, mis võiks siiski õnnelikult mööduda, kirjeldab olukorda rannikul, liivi Haridusseltsi ja selle laulukooride tegevust, seltsi rahvusliku lipu püstitamise kavatsusi ja võitlusi oma valla pärast, loodab abi Riiast, kus professor esinenud kõnega läbisõidul, kuid kaebab kohalikkude lätlaste vastutöötamise üle. Lõpetab tervitusiga Em. Seltsile liivlasilt ja nende seltsilt.

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: O. Loorits.

Protokoll 32.

Koosolekust 21. X. 1923, kell 4 p. l., aud. nr. 2.

Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib sekretär Loorits.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse parandusega prof. Kettuse poolt.

Koosoleku päevakorraks säetakse:

Ettekanded:

1) Meie ametlikest kohanimedest — üliõpil. Tiitsmaa.
2) 'Lõppude lõpuks' — prof. Eisen.
3) Kas rahvasteadus või rahvateadus? — dr. Manninen.

2. Hra Tiitsmaa konstateerib uuemal ajal rahvusvahe liseks saanud traditsiooni transkribeerida kohanimed kohalikus keeles ladina tähestikuga; ainult üldtuttavad rahvaomased nimed on leidnud igas keeles kodusema väljenduse, kuna kohad, kus asub kaks rahvust, märgitakse enamusrahva keeles. Vastavalt üldpõhimõttele tuleks loobuda ka Eestis lõpulikult saksakeelsete kohanimede tarvitamisest ja õigustada ainult eestikeelseid ka võõrakeelseis kirjutusis, kusjuures Eesti kohanimesid iseloomustab üldiselt genetiivne kuju. Ettekandja liigitleb meie kohanimed kolme suurde rühma: 1) ülemaaliselt tuttavail nimedel olgu ainult üks kindlaksfikseeritud kirjakeelne kuju, 2) kihelkondade ja valdade nimedes võiks jälgida juba ka kohalikku hääldamist, kuna 3) ainult koha pääl tuttavad nimed (mõisad, külad, talud, metsad, mäed, jõed, sood jne.) transkribeeritagu täisi kohalikus murdekeeles. On mõnel kohal kaks nime, siis eelistatagu igapäevases kõnekeeles tarvitatavat nime ametliku, tarvituselt väljatõrjutud nime kõrval, kuna puhtortograafilisi vigu või arkaisme võiksid parandada sekretärid kas või omapääd. Ettekannet illustreerivad paljud huvitavad ja tabavad näited.

Prof. Eisen kaebab, et väga tihti ei osata lihtsalt õieti kirjutada, eksitakse isegi kuke, lepa kirjutamises (*kk*, *pp*). Mitmed talud on saanud omale teise nime ka maamõõtjailt, näit. armastas väga ristida oma nimedega kohti „Tallinna Sõbra“ toimetaja Eichhorn.

Mag. Saareste ühineb üldiselt ettekandja põhimõtteiga, rõhutab ainult, et kohaliku aine transkribeerimisel ei tarvitseks sattuda vastollu kirjakeelega (näit.: siis mitte Laiusse, Madikse, ka mitte *h*-kadu), juhib tähelepanu mitme meie kohanime võõrapärasele ilmele (Naroova, Baltiiski j. t.)

Hra Loorits arvab võimaliku olevat valgustada kohanimede varal tihti ka kohtade tekkimise ajalugu: sageli on ametlikus keeles mitmel talul ühine nimi, mis osutab talude võrsumist ühest ematalust või mingit muud sidet; kuid kõnekeles iga talu on saanud eri nime. Siseministeerium võiks maksvustada need ka ametlikus keeles.

Prof. Eisen on näinud võrdlemisi hää inglise atlase eestikeelsete nimedega, kuna saksa atlastes sellevastu esinevad segi ja korratult kord eesti kord saksa nimed.

Prof. Kettunen iseloomustab, kuis kirjakeelne „Kodavere“ on tõrjunud välja ka kõnekeelest murdelise „Kõdavere“.

Mag. Saareste ettepanekul tehakse juhatusele ülesandeks astuda samme, et trükitav Õigekirjutuse Sõnaraamat fikseeriks ka üldtuttavate kohanimede kirjakeelse kuju.

3. Prof. Eisen peab kõnekäänu lõppude lõpuks tõlkeks venekeelsest 'в конце концов', mille esinemist meie läinud aastasaja kirjanduses ta eitab, kuna selle praegust sagedast tarvitamist peab tarbetuks pleonasmiks, liiati ilmsesti venemaiguliseks.

Hra Pohla arvab aja tulnud olevat kõrvaldada ka raudteelaste kõnekeelest igasugu сторож'id, начальник'ud jne.

Hra Parmas esitab 'lõppude lõpuks' kõrval veel teisigi kahekordistumise nähtusi (kurati kurat, soome verbid jt.) ja seletab selle lihtsalt psükoloogilise tarbega kindlama, tugevama väljenduse järele, mida pole põhjust häbeneda; ennem juba loobutagu vene 'uulitsast', ukse siltidest jne.

4. Dr. Manninen eritleb 'etnograafia' eestikeelseid vasteid: 1) rahvusteadus, mida peab peaaegu trükiveaks; 2) rahvateadus, millist genetiivliitumist võib seletada kas objektiivselt (teadus mis uurib rahvast) või aga ka possessiivsubjektiivselt (s. t. rahva uuritav teadus või rahvaomane populaarteadus), nii et võib tekkida arusaamatusi, mispärast peab soovitatavaks ilmeka ja täpse nominatiivliitumise 3) rahvasteadus (õigusteadus, loodusteadus, NB kangasteljed jne.), nagu soovitanud seda ka mag. Aavik j. t.

Mag. Saareste peab soovitatavamaks genetiivliitumist, mis esineb ka muis teaduste nimetusis, peab genetiivseks isegi võimlemisasutus, õigusteadus liitumistetüüpi.

Prof. Kettunen näeb tüübis õigusteadus ilmse nominatiivliitumise, soovitab ka nominatiivset rahvasteadus, nagu on saanud üldiseks ka nominatiivsed haridusministeerium, karskusselts jne.

Hra Ainelo nõuab selgust nominatiiv- ja genetiiv-liitumiste tarvitamises, kusjuures lähtekohaks soovitab lektor Veski reeglit: nominatiivse täienduse sisu on pääsõnaga identne, samamahutuslik (raudnael, meesnaine), mispääle prof. Kettunen

tuletab meelde eesti keele õpetajate kongressi, kus paljastati lektor Veski reegli loogikapuudus (jalgratas, jalgtee, kangaspuud jne. — ei ühenda ometi samasisulisi mõisteid).

Koosoleku juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: O. Loorits.

Protokoll 33.

Koosolekust 11. XI. 23
kell 4 p. l., aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokolleerib abisekretär Mägiste.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse mag. Saareste õiendusega pkt. 4.-s liitumistüüpidest.

Koosoleku päevakorda säetakse:

1) Aruanne murdeuurimisest Tori kihelk. suvel 1923 — üliõp. R. Janno.
2) Uutest setu nimedest — üliõp. O. Parmas.
3) 'äripäev — argi' — prof. Kettunen,

ja täiendavalt

4) teadaanne Setu-Ingeri kohanimede asjus.

2. Üliõp. R. Janno annab ülevaate oma murdeuurimisteekonnast Tori kihelkonda käesoleva aasta juuni- ja juulikuul ja selle tagajärgedest. Kõneleja peatub uurimisaluse kihelkonna geograafilise asendi, kultuurilise ja majandusliku seisu kirjeldamisel üksikasjalikumalt. Leiab, et Tori, eriti selle keskosa, kuulub üldse jõukate kodumaa kihelk. hulka, kuid on kultuuriliselt praegu siiski võrdlemisi mahajäänud, kuigi varemini on olnud üks meie ärksamaid kihelkondi. Eriliselt võtab ettekandja kõne alla ebausu riismed: toob näiteid tervisveeallikaist ning mütoloogilisist mälestuskohtadest ja esitab teateid ja rahvamälestusi Pärnumaale omasest Tõnnu vakast ja kohalikest pulmakommetest. Rahvamälestuste põhjal esitatakse ka mõne looduslikult või rahvateaduslikult nimetamisväärse küla, nagu Riisaküla j. t. ajaloost ja arenemiskäigust teateid. Selgub, et Tori rahvastik

paiguti on kirju ja segipaisatud, mis vajutab pitseri ka selle kõneldavale murdele. Viimasest esitab ettekandja rea silmatorkavamalt kirjakeelest erinevaid jooni harilikus häälikajaloolises järjekorras, (näit.: 1) kahe algkons. puudumine: reester, laver; 2) geminatsioonitüüp luken 'loen'; 3) sõper, põter, ater < adra-tüüp; 4) *ks* > *ss* (> s) II s. ja eemal, väljaarvatud konditsionaal: pikemas, katessa jne.; 5) *v-* > o: *öö* 'vöö', *okk* 'vokk' jne.; 6) *v* > *b* I lühikese silbi järel: kibi, kõba; 7) *i* > *e h* järel: (palju)mehe; 8) *a* > *e* tugevaastmelises inessiivis: sildes, linnes jne.). Esitatud murdejooned leiduvat järjekindlalt ainult kõige vanemail kihelkonna elanikel, kuna nooremate keel on palju ligemal kirjakeelele. Üldiselt konstateerib kõneleja murde sõnavaralise külje kehvust ja väljendusviiside monotoonsust ning esitab lõpuks muljed oma tööst ja kirjeldab oma tööviisi. Oma kogemuste põhjal peab aruandja soovitavaks, et murdesugemete korjamisele anduksid elukutselised või vähemalt pikemaajalised töötegijad, mis märgatavalt lisaks töö produktiivsust. Lõpetab tänuga Em. Seltsile, kes oma toetusega on võimaldanud selle mitmeti õpetliku reisi.

Läbirääkimistel avaldab juhataja soovi, et ettekanne, eriti mõned tema uued andmed Tõnnu vaka sisu kohta trükis ilmuksid, ja tänab ettekandjat vaevarikka töö eest.

Mag. Saareste pärib, kas Toris pole kuulda Penn ~ Pell nime Tõnnile, millele hr. Janno vastab eitavalt.

Mag. Saareste kiidab hääks, et referent, nagu selgus, töökavas oludekohaseid muutusi omal algatusel on ette võtnud. Em. S-ist antavad juhtnöörid ongi paindlikud, ja igal murdekorjajal on õigus silmaganähtavalt tarvilikke kõrvalepõikeid neist teha. Vilunud jõudude tarvitamisest murdetöös on ühel arvamisel referendiga, sel seisukohal olevat ka seltsi juhatus, kus asi kõne all on olnud. Esimest korda töölolijaist on 50% nõrku, mis algajate kohta sugugi liig lootusetuks protsendimääraks pole. Seltsi murdeuurimise töökava arvab tarvilikuks edaspidi muuta nii, et kogu Wiedemanni läbiküsitlemine tuleks toimetada 25—30 kohas pro seni kavatsetud 50 kohas, selle asemel tuleks aga häälikajalooliste ja kohanime-küsitluste kohtade arvu suurendada.

Juhataja leiab, et on tarvis kord korraldada koosolek, kus murdekorjajad räägiksid oma kogemusist, ja neist peaks Selts juhtnööride täiendamisel järeldusi tegema.

Mag. Ernits soovib, et üliõpilasile nende kasu pärast võimalus jäetaks ikkagi murdeuurimisel elava keelega tegemist teha, kuigi nad täiesti võistelda ei suuda elukutseliste töötajatega.

3. Üliõp. O. Parmas märgib oma setu uudisnimesid arvustavas ettekandes puudused ja väärnähtused, mis nimedekomisjon on teinud oma töös. Üldiselt pole kõneleja rahul tehtud tööga. Antud nimede hulgas leiduvat ikkagi võõrakõlalisi (Peterson, Adams). Paheks tuleb arvata ka, et on antud paljudele setudele mujal kodumaal liig laialt esinevaid nimesid, nagu seegi, et mõnedki nimed on praeguse aja kohta liigselt romantilised (Roosiorg, Sinihelm j. t.), ärkamisaegsed. Kuid vastupidistki tententsi näib — esineb hulk inetukõlalisi ja -tähenduselisigi sõnu, millistest mujal kodumaal vabaneda tahetakse (Oinas, Tsuug, Wats j. t.) Üldiselt on nimed liig kirjakeelsed, kuna kõneleja arvates peaksid olema just võimalikult murdelised ja kodused, et nende väänamist rahvasuus ära hoida. Isegi vigaseid nimesid nii kirjakeele kui murde seisukohalt arvab leidvat: Kotti (partitiivina ei sobiks see nimeks); Kattai, Küppär — kus esineb lühike geminaat, mis peaks kirjas väljendatama ühekordselt. Ettekandja meelest oleks liignimena soovitav genetiivne sõnakuju, eriti aga oleks otstarbekohane liignimeliseks mõni sagedasem kohanimede lõpp, näit. -ste. Lõppkokkuvõttes esitab referent koosolekule ettepaneku, pöörda Seltsi nimel vastavate ametiasutuste poole palvega, vigased Setumaal antud nimed parandada.

Läbirääkimistel saab sõna juhatajalt mag. Ernits, kes on olnud kaastegelane setu nimede panemisel, tunnustab suure osa loeteldud puudustest, kuid peab neid enamjaolt paratamatuiks selle töö kiire tempo, osa komisjoniliikmete ebakompetentsuse jm. vabandatavate asjaolude tõttu. Pettai, Kattai jm. sarnased juhused põhjenevad tema arvates kohaliku murde pikal geminaadil ja on nii siis õige kaksikklusiili tarvitamine neis.

Ka keegi koosolijaist, kes ise Setumaal elanud, väidab sedasama nende geminaatide kohta.

Juhataja kahtleb, kas maksab üldse niisugusel puhul ette võtta uute setu nimede parandamist, kui mitmel juhtumusel tõsine parandamine on nii kahtlane.

Mag. Ernitsa arvates ei saa asja nii üldiselt võtta: peab olema parandatavate nimede loetelu, kui tahetakse ametlikult parandus käsile võtta.

Hra Parmas kaitseb oma ettepanekut, näeb kõnesolevail juhuseil vigase enne- Ahrensi- aegse kirjaviisi kõrvaldamise küsimust.

Hra Päss teeb ettepaneku, selgusele jõuda, kui murdeomane on siin pikk geminaat Setus, ja parandada, kui selgub et geminaat on lühike.

Juhataja ettepanekul läheb see hääletusele. Võetakse vastu.

4. Prof. Kettunen seletab äripäev sõna. Mäletab kusagiltki lugenud märkuse, äripäev olevat tulnud ar(g)ipäeva asemele nõjudes sõnale äri. Viimast taas on kuskil seletatud sõnast affaire. Ettekandjat ei rahulda need seletused. Esitab kõnesoleva sõna vasted sugukeelis, milledest selgub, et ainult eesti keeles on see sõna *ä*: line (kui mitte tähele panna Lönnrot'i härkipäivä, mis vist on eestist lainatud). Dr. Tunkelo FUF XIII on argi sõna tuletanud < germ. argi-, kuna siis eesti *ä* seletuks sama sõna Umlaut-vormist. Tähenduslikud raskused sunnivad aga prof. Setälätki Bibl. Verzeichnis'es sellele etümoloogiale küsimusmärki asetama. Ettekandja on hr. Anni töös Kolga-Jaani murde üle leidnud sõnakuju ariba, progressiivse assimilatsiooni tulemuse; äripäev kuju oleks samati assimilatsiooni, kuid regressiivse resultaat. Kindla seisukoha usaldaks võtta, kui oleks teada sõna esinemise viis laiemalt murdeis.

Mag. Saareste arvab, et tõenäolisem on *ä* tungimine *a* asemele äri sõna mõjul. Aastat paarkümmend tagasi ongi esinenud eestis ainuliselt argipäev, hiljemini on läbi läinud see rahvaetümoloogiline 'parandus' ajakirjanduses. eri ~ äri sõna ise näib olevat uus murdeis, sest vanem põlv ei tunne teda.

Hra Mägiste on kuulnud Tartus vanemail äari kuju, milline ümberkujundamine ju (nagu sõnus huuvitama j. t.) ise näitab,

et ta neile on võõras, mingisuguse hääliksubstitutsiooni läbi moonutatud.

Hra Päss on kuulnud murdeis eeri, ääri.

Mag. Ernits esitab äri sõna tuletumise võimaluse rootsi ära, ärande sõnakujudest.

5. Mag. Ernits toob näiteid, kuidas Setu- ja Ingerimaa kohanimedena tarvitatakse vanadest Vene aegadest päritud venekeelseid nimetusi üldiselt veel meie ajakirjanduses ja ametlikus kirjavahetuseski, kuigi loomulik on, et tarvitataks kohalikkude elanikkude, setude ja ingerlaste omakeelseid nimesid. Teeb Seltsile ettepaneku seisukorra muutmiseks soovitavas sihis pöörda vastavate ametasutuste, kõigepäält Topograafia-osakonna poole.

Juhataja toetab ettepanekut ja paneb ta hääletusele, kus see lähebki läbi ühelhäälel. Võõralt esinevate nimede loetelu palutakse hra Ernitsalt.

Juhataja: L. Kettunen.
Protokolleerija: J. Mägiste.

Protokoll 34.

Koosolekust 9. XII. 23
kell 4 p. l., aud. nr. 2.

1. Juhatab abiesimees mag. Saareste, protokolleerib abisekretär J. Mägiste.

Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse.

Koosoleku päevakorda säetakse:

1) Puhja kihelkonna kohanimedest — üliõp. E. Päss.
2) Essiiv, instruktiiv, komitatiiv — prof. Kettunen.
3) Õigekeelsusküsimusi — üliõp. E. Muuk.
4) Mõni sõna lastekeelest — J. Mägiste.

2. Üliõp. E. Päss esitab rea huvitavamaid Puhja kihelk. kohanimesid, pääasjalikult valla- ja külanimesid, valdade järele korrast, ja katsub leida nende algupära, arvesse võttes seniseid Eestis tehtud (Eisen) seletusi kui ka prof. Ojansuu kohanimeuurimusi. Huvitavaks näiteks, kui juhuslikult võivad kohanimed

tekkida, toob 'Kõhe' talu nime. Selle omanik olevat korra sisse rännanud Kodaverest ja tarvitanud oma sünnikoha murdele vastavalt õtsekõhe sõna, millest ümbrus andnudki nime mehele ja ta talule. Ettekandja tuletab Puhja sõnast pohja (põhi) Kavilda < Kaugelätte, Vihavu < Vihavoo; nimel Tännassilm leiab tähenduse 'veepaisu koht', mida silm sõna üks tähendusvarjund olevat märkinud; Ulila nime vrd. ull, ullike sõnaga jne.

Juhataja tänab ettekandjat nähtud vaeva eest, millega on taas toodud lisa meie kohanimeuurimusele.

Üliõp. Voolaine tähendab, et ettekandes Tännassilma nime puhul eesti k. alal tundmatuks märgitud s. tänne 'siia' häälikuline vaste esineb siiski Zeltinghof-Aahofi murdes Lätimaal.

3. Prof. Kettunen esitab teooria, mille järele essiiv ('suurena'), instruktiiv ('palja jalu') ja komitatiiv (sm. 'lapsineen') tulenevad ühest algupärast.

Komitatiiv < essiiv + possessiivsuffiks -nsa („) resp. -hen. Vadja serminaa vastab täiesti sm. komitatiivile sorminensa (<); esimeses ainult on liidetud suffiks -hen, viimases -nsa, mille ees *a* > *e* hääliksääduslikult. Selle häälikmuutuse tingimuseks oletatakse järgsilbi *a* esinemine kahe samasilpse dentaali vahel ja esitatakse tõendused selle hääliksääduse järjekindlusest — ta esinemisest *a*- tüveliste verbide frekventatiivi -le- ees (kusjuures antelen tüüp, eriti oma ainuliku esinemisega -ttelen rohkearvulises tüübis, on oma *e* analoogiliselt viinud ka juhustesse nagu tappelen), passiivi tunnuse ees ja mõnel üksikjuhusel (navetta); *a*- tüveliste noomenite komparatiivis *m*- aine ees esinev *e* ei tule selle hääliksääduse juures muidugi arvestamisele. — Kõnesoleva *a* > *e* muutuse tõestamiseks esitatakse *e*. üksnes, kogones, mis kivinenult sisaldavad possessiivsuffiksi -nsa („). — Soome keeles oleks oodata komitatiivi *sorminaan, < *sorminahen (<), kuid *sorminahen (<) vorm on viimase analoogial *h* ees omaks võtnud *e*.

Instruktiiv on samuti algupäraselt essiivist põlvenenud. III rõhuta silbis on algvormis jalkana väga vara muutunud *a* > *i*, nagu partitsipiaalse tekevä ja verbaalse tekevi identsus näitab. Nagu viimasel juhusel verbis, nii ka instruktiivis on *i* lõppkadu väga vana, nii et astmevahelduslikku klusiili nõrgenemise ajal instruktiivis silp oli juba kinnine ja sai sündida vorm jalan 'jalgsi'. Selle häälikulise arenemiskäigu võimalust kinnitab veel instruktiivi ja essiivi algfunktsioonide samasus, mille illustreerimiseks tuuakse näiteid. Kalevalas esinev saoin saarinensa tüüp arvatakse omalt poolt andvat lisatõendust sellele, et instruktiivi ja komitatiivi funktsioonid on olnud samad. Teiselt poolt oleks hääliksääduslikult korrektne kongruentsessiivi tüüp *suurina taloinensa, kuid analoogia on sellest ümber moodustanud suurine t. (Ettekanne laiendatult ilmunud Vir. 1924).

Prof. Mark tähendab, et ettekandes ilmnev hulgaline kaasuste ühele algupärale redutseerimise tendents näikse olevat jatk indoeuroopa keeleteaduses ammu iganenud nn. Wurzeltheorie - suunale. Sellega on tagajärjetuid katseid teinud ju dr. M. Veske oma väitekirjas. Käesolev kolme kaasuse identifitseerimisjuhus, niipalju kui sellest oodatava pikema kirjutuse suusõnalise referaadi kaudu võib saada selget pilti, on tema arvates vastuvõtmatu. Teeb ms. järgmised sisulised tähendused ettekande kohta. — Eesti k. alal esineb kogunase ~ kogunese, nii siis niihästi *a*-lised kui ka *e*-lised vormid, nagu kõneleja väitekirjaski possessiivsuffiksite üle on käsitatud. — Passiivis esineb *e* algnpärase geminaat- *t* ees (vrd. mordva strojatoms, kandatoms jm.), olgu täiendavalt tähendatud. — Kõik kolm kaasust — instruktiiv, komitatiiv, essiiv — on lapi keeles lahus olemas ja sääl neid ühele algupärale tagasi viia on absoluutselt võimatu. Mardvaski on esiiv ja instruktiiv kumbki eri kaasusena (ven'e 'öösi' vrd sm. yönä), samuti isegi samojedi keeles. Lisaks kuulub ametlikult maksva arvamise järele komitatiivi kaasuslõppu *i*-aine, mis essiivis puudub; seegi asjaolu taas räägib nende kaasuste ühendamise vastu. — *ä* ~ *e* vaheldust dentaalse naabrusega piirata tundub meelevaldsena, kuna seda esineb muilgi juhuseil: *e*. tema ~ sm. tämä, hän ~ -hen jm. — Saoin saarinensa väide ei tõenda palju, öeldakse

ju sm. pystyssä korvin, kuid ometi ei sa nende kahe kaasuste funktsionaalset ega veel vähem algupärast vormilist identsust väita.

Prof. Kettunen vastab, et pystyssä korvin on kontaminatsioonmoodustus ega kuulu asjasse. — Ilma et üksikasjalisi sisulisi vaidlusi üritleks, päälegi kus nüüd suusõnalise esituse pahede tõttu mõni vastukõneleja väide ehk arusaamatusistki on tingitud, kaitseb dr. Veske aegset vana kooli selles, et ta oli eelarvamusvabam ja julgem, võttis arvesse, kus tarvis, ka seletusvõimaluse seesmist tõenäolikkust. Sellega ja ka paralleelse arengu võimalusega rehkendab liig vähe uus kool, mis muidu küll metoodilt on võrratult tugevam.

Prof. Mark toob veel paar lisavastuväidet. — Soome k. murdeis esineb kas-hen või -nsa suffiks, ei mõlemad korraga; seegi suurendab kahtlust prof. Kettuse oletatud *a* > *e* muutuses siin. — Ja miks on algupäralt ühes ja samas, essiivis ja instruktiivis, ühel juhusel vokaal püsinud ja teisel muutunud *i*:ks ning siis kadunud?

Prof. Kettunen vastab, et see eriline muutumine ja kadu on sündinud partikleile omases lauserõhutuses (vrd. s. vaan<vaivoin).

Prof. Mark: instruktiiv on algsoome ajal kahtlemata olnud elav kääne ega põrmugi partikli seisukorras. Nii on see vokaali kadu ikkagi väga raskesti tõendatav. Ja kaasuste funktsioonidega midagi põhjendada on palju enam edenenud indo-euroopa keeleteaduseski raske, seda enam algavas soome ugri teaduses.

4. Üliõp. E. Muuk esitab E Kirjanduse Seltsi Õigekirjutuse Sõnarm. töötoimkonna ja Emak. Seltsi juhatuse ühisel nõupidamisel vastuvõetud normeerivad otsused 1) perekonnanimede deklineerimise ja 2) arvsõnade kokkukirjutamise kohta ühes selle koosoleku seisukohavõtmise üksikasjalise põhjendamisega (Vt. Eesti keel 1923 nr. 5—6) Põhjust nende küsimuste kiireks otsustamiseks on andnud Emak. Seltsile tulnud Posti Päävalitsuse ülema palve, nimetatud postiasjandusegi töö korrektsust halvavais asjus rutuliselt selgust muretseda.

Hr. Schönberg leiab võõrastava, et Õigekirj. Sõnarmt. toimkonna koosolek on olnud, millest kõigile toimkonna liikmeile — nii temalegi — teadet pole saadetud.

Juhataja vastab, et nagu referentki on maininud, on olnud ainult kitsama töötoimkonna hädakoosolek.

Hra Schönbergi arvates on uued reeglid nii keerulised, et neid ükski keeletarvitaja ei jõua ära õppida. Targalt on nad kokku säetud, kuid lahtiseid otse jääb palju; nii jäetakse igaühele õigus määrata oma nime kirjaviis. Soovitab dokumentides tarvitada alati ainult üht viisi, apostroofiga nominatiivile käände lõppe lisades (Suits'i, Kallas'e). Kõnekeeles ja kirjanduses jäägu vabadus.

Hra Parts: nime omanikul on õigus oma nime käänamist määrata nagu nimegi. Kuid toimkonnalt esitatud ettepanekud on puudulikud, sest neis pole katsutud järjekindlust maksma panna. Kiri peab elavat keelt, kõnet väljendama, samuti nimedegi kirjutamine, dokumentides, kirjades ja kirjanduses ühtlaselt. Dokumentides tarvitatagu nime esmakordse esinemise puhul sulgudes nime nominatiivset kuju, muidu käändagu nime nagu iga muud sõna. Segiminekuvõimalust liialdatakse: pole meil seni paljasjalgsed, kindralid ja riigikoguesimehed Tõnissonid jm. ühe nime kandjad segi läinud, siis veel vähem on karta segiminekut nimede korraliku deklineerimise puhul. Siin deklineerimisest kõrvale hoidmine on keelt oskamatuilt sakslasilt alguse saanud.

Juhataja kaitseb komisjoni seisukohta. Sellel on olnud kaks teed: kas 1) deklineerida perekonnanimesid apellatiividena või 2) nii nagu hr. Schönberg soovitab, nominatiivile kaasuslõppe lisades. Kumbagi pole saadud absoluutselt kaitsta ja ongi tehtud kompromissettepanek keeletarvituses märgatavaile eeldusile vastavalt. Raske oleks tarvitada kõlalisi soovimatusi, nagu Laid: Laid'i, kuna sama raske igas asjas apellatiividega sammu pidada.

Hra Ainelo: komisjon on üldiselt keeletarvitusele vastu tulnud. Asjata on aga erandid nagu Põder: Põderi — miks mitte Põdra? —, sest need teevad loo keerulisemaks ja annavad grammatikatäie reegleid. Lihtsus, kergus, lühidus olgu põhimõtteks, ja kui siin kõnekeelega sammu pidada, ei tule segiminekuid, nagu kuulsime, isegi ametlikes dokumentides, kus seda on kõige enam karta.

Hra Tiitsmaa: komisjoni otsuse meelespidamine pole sugugi nii keeruline kui see, et kirjutatakse dokumentides teisiti kui kirjanduses ja rääkida kes-teab kolmat viisi.

Juhataja palub konkreetseid ettepanekuid.

Hra Schönberg paneb ette küsimuse Ôigekirj. Sõnaraamatu komisjoni tagasi anda uueks läbivaatamiseks.

Prof. Kettunen: asi on rutuline, sellepärast tuleks Posti Päävalitsusele esialgu saata needki komisjoni otsused käesoleva koosoleku eriarvamiste lisandusega.

Hra Laan soovitab teatada, et kä idaksesialgu seni maksnud reeglite (õigekirj. sõnarmt., grammatikad) järele ja oodataks Emak. Seltsi otsust.

Prof. Mark arvab, et komisjoni poolt soovitatud kavas pole võimatusi, see sisaldab enamail juhuseil praeguse keelepruugi ja kõlbaks küll esialgseks juhtnööriks soovitada. Keele arenemist ei saa ju ometi sellega seisma panna ja viimasele vastavalt võib ta hiljemini jälle revideerimisele tulla.

Juhataja toetab eelkõnelejat. Komisjoni reegel näib ainult pikk, eest sisaldab üksikasjalisi põhjendusi ja palju näiteid.

Hra Muuk loeb selle tõendamiseks veel kord reeglid ilma seletuste ja näideteta.

Hr. Parts teeb oma endistele mõtteavaldustele vastavalt ettepaneku perekonnanimesid deklineerida apellatiividena ja panna see ettepanek radikaalseimana kõigepäält hääletamisele. Kui see poolehoidu ei leia, on valmis toetama komisjoni otsust.

Koosolijad avaldavad soovi, et komisjoni otsust toetav prof. Marki ettepanek läheks esimesena hääletamisele.

Juhataja paneb hääletamisele 1) prof. Margi, 2) Hra Partsi, 3) prof. Kettuse ettepaneku.

Prof. Marki ettepanek, mille järele koosolek tunnistab vastuvõetuks komisjoni ettepaneku, saab poolt 12, vastu 8 häält, on sellega läbi läinud.

Hr. Ainelo ettepanekul hääletatakse ka hra Partsi ettepanek. See saab poolt 10 häält.

Hr. Parts 'lepib' esialgu komisjoni otsusega ja on valmis jätma enda ettepaneku tuleviku ideaaliks.

5. Juhataja ettepanekul jääb aja hilisuse tõttu ära koosoleku kavast viimane punkt, J. Mägiste ettekanne ja lõpeb koosolek.

Juhataja: L. Kettunen,
Protokolleerija: J. Mägiste.

III.

Kassa-aruanne 1923.

Aktiva:

1. Kassa:

1. jaan. 1923 oli raha kassas .	29652.64	
Aastal 1923 tuli sisse . . .	1246767.88	Emk.1276420.52
„ 1923 läks välja		1243137.16
31. dets. 1923 oli raha kassas		33283.36

2. Rahaasutused:

1 jaan. 1923 oli raha hoiul .	270250.—	
Aastal 1923 hoiule antud . .	413571.82	683821.82
Aastal 1923 hoiult võetud		493253.41
31. dets. 1933 jäi hoiule		190568.41

3. Liikuv omandus:

1. jaan. 1923 oli	75364.61	
Aastal 1923 juurde ostetud .	3095.—	78459.61
1923 a. vananem. % mahaarv.		7613.66
31. dets. 1923 oli liik. varand.		70845.95

4. Välisraha:

1. jaan. 1923 oli	101.97
1623 a. ära müüdud	101.97

5. Raamatukogu:

1. jaan. oli ja 31. dets. jäi	7585.—

6. Debitoorid:

1. jaan. 1923 oli saada . .	2279890.—	
Aastal 1923 tuli juurde . .	27697.—	2307587.—
„ 1923 maksetud		77110.—
31. dets. 1923 jäi saada		2230477 —

7. Ajak. „Eesti keel“:

1. jaan. 1923 oli	11424.75	
1922 a. nr. 5/6 trükk. ja hon.	44574.—	
1923 a. nr. 1—4 trükk. ja red.	84945.—	
Muud kulud	9128.50	150272.25
Müüdud 1923 aast.	43427.50	
Komisjonil	31057.50	74485.—
31 dets. 1923 jäi		75787.25

8. Kirjastuse ladu Seltsi juures:

1. jaan. 1923 oli ladus . . .	172442.50	
1923 a. tuli juurde	184200. —	
Komisjonilt tuli tagasi . . .	87960.—	444602.50
Müüdud aastal 1923 . . .	7717.50	
Kulude tasuks	152.50	
Kommisjonile antud	20122.50	
Prii- ja vahetuseksempl. . .	13502.25	41494.75
31 dets. 1923 jääb ladusse		403107.75

9. Kirjast. ladu „Postimehe“ juures:

1. jaan. 1923 oli ja 31. dets. on	37983.—

10. Kirjast. ladu Mutsu juures:

1. jaan. 1923 oli ladus		111000.—
1923 a. ära müüdud . . .	23040.—	
1923 a. tagasi saadetud . .	87960.—	111000.—

11. Murdeuurimise arve:

1923 a. 31 dets. tulu ja kulu arvele . . .		166662.—

12. Liivlaste arve:

1923 a. kulu olnud		37978.25

13. Seersant ja K° arve:

1. jaan. 1923 oli sisse makstud .	20000.—	
Aast. 1923 makseti lisaks. .	15000.—	35000.—
31. dets. 1923 jäi		35000.—

14. Asjaajamise kulude arve:

Palgad		39500.—
Muud kulud		7648.25
31 dets. 1923 tulu ja kulu arvele		47148.25

15. Komisjoni arve:

31. dets. 1923 jäi komisjonile		37324.50

Passiva.

16. Abirahad:

1. jaan. 1923 oli	20000.—	
1923 a. juurde tulnud . . .	285000.—	305000.—
1923 a. välja läinud . . .	40000.—	
Tulu ja kulu arvele viidud .	225000 —	265000.—
31 dets. 1923 jäi D. Tsvetkovi stip.		40000.—

17. Liikmemaks:

1923 a. sisse tulnud ning tulu ja kulu arvele viidud		2690.—

18. Annetused:

1923 a. sisse tulnud ning tulu ja kulu arvele viidud		5000.—

19. Kirjastuse arve:

1923 a. sisse tulnud		294200.—
1923 aasta kulud:		
Kirjastamine	107032.—	
Raamat. saatekulud ja müügi %%	9653.50	
Honorari arvel maksetud . .	83000.—	
Tulu ja kulu arvele viidud .	39514.—	239000.—
31 dets. 1923 jäi		55000.—

20. Kreditoorid:

1. jaan. oli maksta ja 31 dets. 1923 jäi . .		3000.—

21. Mõnesugused sissetul. ja väljamin.

1 jaan. 1923 oli	5915.—	
1923 a. tuli lisaks	72179.91	78094.91
1923 a. läks välja		45094.91
31. dets. 1923 jäi		33000.—

22. Setu lugemiku arve:

1. jaan. 1923 oli	85077.—	
1923 a. müüdud	7482.50	
Kaastöö eest antud	3375.—	
Priieksempl.	4162.50	
Komisjonil	22162.50	
Setu lugemiku II kapital . .	100000.—	222259.50
Väljaminekud:		
Trükkimine ja kaanepaber .	86560.—	
Klisheed	1665.—	
Kaastöö tasu	22915.—	
Postikulud	554.50	111694.50
31. dets. 1923 jäi		110565.—

23. Soome-Eesti iseseisvuse väljakuulutamise aastapäeva kapital Kauba Pangas:

31. dets. 1923 oli	28253.41

24. Liivi Haridusseltsi kapital:

Sisse tulnud 1923 aastal	103379.—
Välja läinud 1923 aastal	89026.—
31. dets. 1923 a. jäi	14353.—

25. Kapitali arve:

1. jaan. 1923 oli	2873449.06	
1923 a. tuli juurde	359.75	2873808.81
31. dets. 1923 jäi Seltsi oma		2873808.81

Tulu ja kulu arve.

Murdeuurimise arve	166662.—	Abirahad	225000.—
Liikuv omandus . . .	7613.66	Liikmemaks	2690.—
Liivlaste arve	37978.25	Annetused	5000.—
Asjaajamise kulud .	47148.25	Kirjastuse arve . . .	39514.—
Mõnesug. sisset. ja väljamin.	17311.50	Mõnesug. sissetul. ja väljamin.	4869.41
1923 a. tulu	359.75		
	277073.41		277073.41

Bilanss 31. dets. 1923.

Aktiva:

Kassa	33.283.36	
Rahaasutused	109.568.41	
Liikuv omandus	70.845.95	
Raamatukogu	7.585.—	
Debitoorid	2.230.477.—	
Ajak. 'Eesti keel'	75.787.25	
Kirjast. ladu Seltsi juures	403.107.75	
„ „ 'Postimehe' juures	37981.—	
Seersant ja Ko arve	35.000.—	
Komisjoni arve	73.342.50	3.157.980.22
		3.157.980.22

Passiva:

Kapital (Seltsi oma)	2.873.808.81	
Erakapitalid	281.171.41	
Kreditoorid	3.000.—	3.157.980.22
		3.157.980.22

Oleme vaadanud läbi selle aruande, leidnud olevat korras sissetulekud ja väljaminekud, mis on kokkukõlas vastavate raamatute, arvete ja dokumentidega.

Tartus, 7. märtsil 1924 a.

Revidendid: J. Ainelo.
E. Schönberg.

IV.

Kulude ja tulude eelarve 1924 aastaks.

I. Kulud:

1.	Murdeuurimiseks	315000.—
2.	Ajakirja „Eesti Keele“ väljaandmiseks	270000.—
3.	Aastaraamat 1923 väljaandmiseks	25000.—
4.	Liivi lugemik I väljaandmiseks	30000.—
5.	Soome-Eesti sõnastiku trükkitoimetamise kuludeks, korrektuurid jne.	30000.—
6.	Toetus Liivi Haridusseltsile	10000.—
7.	Asjaajaja palk	24000.—
8.	Raamatupidaja palk	12000.—
9.	Kantselei	10000.—
10.	Korter, küte, valgustus	50000.—
11.	Inventari muretsemiseks	15000.—
12.	Ettenägemata kuludeks	15000.—
	Kokku	806000.—

II. Tulud:

1.	Liikmemaksust	10000.—
2.	Kirjastusest: Eesti Keele 1922 a. müügist . .	40000.—
	„ 1923 a. „ . .	40000.—
	„ 1924 a. tellimisest .	80000.—
	Muu kirjastuse müügist	75000.—
3.	Loodetav riigi toetus puudujäägi katteks . . .	531000.—
4.	Muud loodetavad toetused	30000.—
	Kokku	806000.—

V.

Liikmete nimestik 1923.

Aben Karl, phil.
Adamson Eugen, phil.
Ainelo Jaan, õpetaja
Ainelo Elli, õpetaja
5 Anni August, phil.
Blaubrick Peeter, phil.
Born Helene, phil.
Brindfeld Hugo, phil.
Eero August, õpetaja
10 Eik, Edgar
Eisen M. J., prof.
Ernits Villem, mag. phil.
Eslas August, agr.
Goldberg August, phil. †
15 Holberg Selma, phil.
Jakobson Mart, õpetaja
Jakson, M.
Janno Richard, phil.
Johanson Anna, phil.
20 Johanson Helene, jur.
Jurkatam J., õpetaja
Jürgen Alice, phil.
Jürgens Adele, phil.
Jõgever J., prof.
25 Kaalep Juhan, rer. merc.
Kaart A., phil.
Kadak Nikolai, ametnik
Kalja Ella, phil.
Kampmann Mihkel, õpetaja
30 Karu Alice, phil.
Karu August, agr.
Karopun Taavet, phil.
Kasvandik Hildegard, phil.
Kenkmann Rudolf, phil.
35 Kesa Karl, phil.
Kettunen Hilja, lektor
Kettunen Lauri, prof.
Koort Alfred, phil.
Krosing Joh., phil.
40 Kurgvel K., phil.
Laan Aleksander, õpetaja
Lepik Mart, phil.
Lind Siegfried, med.
Loorits Oskar, mag. phil.
45 Lõo Jaan, riigikohtunik
Lõvi Oskar, jur.
Mark Julius, prof.
Mattin E.
Metsvahi Helmi, phil.
50 Mihkelson Helene, phil.
Moora Harri, phil.
Muuk Elmar, phil.

Muurmetsä Valerian, phil.
Mägiste Julius, mag.
55 Mänd Oskar, jur.
Müller Emilie, phil.
Mölder H., phil.
Nurm Ernst, phil.
Oder Nikolai, phil.
60 Oldekop Hans, prof.
Oras Ants, mag. phil.
Osman Hilda, phil.
Palm Aug., phil.
Paltser Aino, phil.
65 Parmas Oskar, phil.
Pohla Paul, jur.
Pärt Linda, phil.
Päss Elmar, phil.
Raamat, hra
70 Rahamägi H. B., prof.
Raud August, õpetaja
Raudsepp Ernst, phil.
Reim Melanie, phil.
Reismann Aleksander, õpil.
75 Reinthal J., ametnik
Riisberg Alma, phil.
Riomar Tõnu, õpetaja
Roger Elmar, agr.
Roi T., preester
80 Roos F., dir.
Rõks Julie, phil.
Rõuk Jüri, med.
Saareste Albert, mag.
Saareste Elmerice, jur.
85 Saarva Amanda, õpetaja
Sander Marie, phil.
Schmidt H., phil.
Schönberg Eduard, õpetaja
Siemer H., proviisor
90 Simson Nikolai, agr.
Soll Johan, õpetaja
Suik Alfred, phil.
Susi A., jur.
Tamm Ann, phil.
95 Tamman August, jur.
Tanneberg A., phil.
Tedre M., phil.
Tiitsmaa Aleksander, phil.
Tohvelmann H., phil.
100 Treufeld B., phil.
Univer A., phil.
Urgart Oskar, phil.
Vaas Theodor, phil.
Vahkal A.
105 Vasar Marie, jur.
Vasmer Max, prof.
Veinmann Joh., phil.
Veski Joh. V., lektor.
Viirmann P., phil.
110 Vilberg Gustav, rer. nat.
Voolaine Paul, phil.

VI.

Toetajaliikmete nimestik 1923.

A. Andevei (†).
R. Andrejev.
E. Assmann.
V. Clement.
5 R. Devid.
A. Imelik.
P. Juck
M. Jänes.
R. Jürgens.
10 J. Kallas.
T. Kangro.
F. Karlson.
J. Kukk.
E. Kuusik.
15 J. Kuusik.
N. Köstner.
J. Laidoner.
J. Laur.
R. Laussen.
20 H. Lell
V. Lender.
K. Lepp.
A. Linde.
B Linde.
25 G. Linqvist.
K. Lüüs.
J. Maurits.
T. Mutsu.
G. Mäns.
30 J. Parik.
A. Pedel.
K. Päts.
A. Pääsuke.
J. Raamot.
35 R. Rank.
B. Regastik.
R. Reiman.
J. Reinthal.
E. Rosenvald.
40 J. Rumberg.
O. Rütli.
E. Saarepera.
J. Sepp.
H. Siemer.
45 J. Sihver.
A. Simsivart.
R. Simsivart.
J. Sisask.
V. Sitska.
50 A. Trankmann.
A. Turberg.
H. Tõnnisson.
A. Uibopuu.
J. Uibopuu.
55 Vachmann.
G. Vallfisch.
H. Vinnal.
F. Virro.
J. Zimmermann.
60 O. Zimmermann.

* * *

Balti Päästeselts.
Eesti Import-Export.
Kaart ja Pedel.
Kevend-Holst ja Co.
65 Kirjast. Üh. „Kool“.
Kirjast. Üh. „Varrak“.
„Kosmos“.
Lill ja Hakkaja.
Pihlakas ja Pojad.
70 Puhk ja Pojad.
O. Seisler (†) ja Co.
Tartu Kauba Pank.

VII.

Ettekannete loetelu.

Lhk.

Eisen M. J., prof. — Tartu-Võru maak. risti- ja sugunimed Poola ajal 1582, pr. № 27, 11. III. 1923. . .
„ — Pedja kohanimest; pr. № 30, 13. V. 1923. . . . . .
„ — 'Lõppude lõpuks'; pr. № 32, 21. X. 1923. . . . . .
Janno R., üliõpil. — Aruanne murdeuurimisest Tori kihelkonnas suvel 1923; pr. № 33, 16. XI. 1923.
Jürgens A., üliõp. — Ülevaade murdeuurimisteekonnast Põltsamaa kihelk.; pr. № 27, 11. III. 1923.
Kasvandik H., üliõp. — Murdeuurimisest Põlva kihelk. pr. № 29, 22. IV. 1923. . . . . .
Kettunen L., prof. — Sugukeeltest ja nende uurimisest; pr. № 26, 11. II. 1923. . . . . .
„ — Astijärvi, vill etümoloogiad; prot. № 27, 11. III. 1923. . . . . .
„ Väikese algtähe tarvitamisest adjektiivseis erisnimedes; pr. № 29, 22. IV. 1923. . .
„ — Reisist liivlaste juurde; pr. № 31, 7. X. 23.
„ — 'Äripäev — argi'; pr. № 33, 11. XI. 23.
„ — Essiiv, instruktiiv, komitatiiv; pr. № 34, 9. XII. 1923. . . . . .
Manninen I., dots. — Kas rahvasteadus või rahvateadus? pr. № 32, 21. X. 1923. . .
Muuk Elmar, üliõp. — Õigekeelsusküsimusi; pr. № 34, 9. XII. 1123. . . . . .
Oras Ants, mag. phil. — Murdeuurimisest Viru-Jaagupis; pr. № 30, 13. V. 1923. . . . . .

Lhk.

Parmas O., üliõp. — Murdeuurimisreisist Vastseliina kihelk.; pr. № 28, 18. III. 1923. . . . . .

„ — Uutest setu nimedest; pr. № 33, 11. IX. 1923. . . . . .

Päss Elmar, üliõp. — Puhja kihelkonna kohanimedest; pr. № 34, 9. XII. 1923. . . . . .

Saareste A., mag. phil. — Mõned etümoloogiad (laimama, ohelik, Surju); pr. № 28, 18. III. 1923. . . . . .

„ — käsitama ja käsitlema verbi tarvitamisest kk:s; pr. № 30; 13. V. 1923. .

„ — Eesti keelest 400 aasta eest; pr. № 31, 7. X. 1923. . . . . .

Tiitsmaa A., üliõp. — Meie ametlikest kohanimedest; pr. № 32, 21. X. 1923. . . . . .

Voolaine P., üliõp. — Liivik. ja eP ja eL murde ühiseid jooni; pr. № 29, 22. IV. 1923. . . . . .

Emakeele Seltsi toimetused:

Sugunimede muutjatele ja eestistajatele:

1. **Eestlasele eesti nimi.** Sisaldab järgm. kirjutused. Eessõna. Eestlasele eesti nimi. O. Kallas, Kas oleme küpsed? M. J. Eisen, Sugunimede tekkimine. V. Ernits, nimede muutmine kultuurloolisena nähtusena. G. Suits, Nimede muutmine Rootsis. Hilja Kettunen, Teile, kellede päralt on tulevik. K. E. Sööt, Omad sepad (luuletus). J. Aavik, Missuguseid nimesid ja mikspärast tuleks muuta. A. Saareste, Ka ristinimed eestilisemaks! O. Loorits, Eesti perekonna nimede kirjutamisest. V. Eestivere, Külalise võrdlus. „Academicus", Kiri lahe tagant. L. Kettuuen, Nimede valik ja soetamine. Nimede muutmise talituse teadaanne. Hind 50 marka.
2. **15.000 uut sugunime.** Hind 40 marka.
3. **Nimede valik ja soetamine.** Hind 35 marka.

Hõimrahvaste keelte õppijatele ja sõpradele:

4. **Esimene liivi lugemik.** Hind 30 marka.
5. **Teine liivi lugemik.** Hind 35 marka.
6. **Kolmas liivi lugemik.**
7. **Soomemuinasjutud I, II, III.**

Muud väljaanded:

8. **Setu lugemik I.**
9. **Aastaraamat I** (1920), **II** (1921), **III** (1922), **IV** (1923).

Ajakiri

„Eesti keel" I (1922), II (1923)

Hind à 250 marka broshüüritult.

Kõik väljaandet saadaval üksikult ja hulgaliselt, jällemüüjaile ja s. liikmeile %%-ga, Seltsi büroos, Tartus, Gildi tän 8. Asjaajaja könet. äripäeviti k. 1—3 keskp.